

Metin :II
Söyleyen :Ayım Henim, Meryemhan Turan
Derleme Yeri :Kumul Şehiriçi köyü, Cigde Kuduk Mahallesi
Konu :Düğünde Söylenen Atışma (yüz açma beyiti)

Kız tarafı:

1.İç eriği, iç
üç yıl bekledik.
Şapkamızın desenini
çiçek diye beklettik.

5.El cemaat fazla geldi,
hiç kimseye bakmadık.
O kadar kişinin arasından,
kendinizi bekledik.

Kapı önü bostanlı,
10. kabak olmuş pek güzel.
O kadar insanın arasından,
hanım kızım çok güzel.

Oğlan tarafı:

Biz de oğlan büyüttük,
molla ve alim.
15.hanım kızım dolan ayım,
gece ve gündüz istedik,
şimdi verdi allahım.

Pazardan at aldık,
sağrısı ala.
20.Yukarı mahalleden kız aldık,

altın gibi kız.

Biri langhar, diğeri mihar,
anlaşabilir.

Kaçorının tutkalı gibi,
25. yapışır kalır.

Dağdan indi dağ ayısı,
sudan çıktı ay balığı.
Nereden çıktı bu layık,
bir birine pek uygun,
30.şavaş kalsın insanlar.

Sabah erken kalksınlar,
pencereleri açsınlar
dokuz oğlan, bir kız olsunlar,
ağlında koyunları olsun,
35.ağlında sığırları olsun.
Ucu uzasın, kökü yayılsın,
kuyuya taş düşmüş gibi olsun.
Kaçora tutkalı gibi yapışsın,
allah mübarek etsin.

40.Bembeyaz mendil içinde,
bir demet gül sakladık,
Gülü alıp başımıza,
taç ederek sakladık,
her taraftan istek geldi.
45.Hiç kimseye bakmadık.
Değerimizi bilsin diye,
Kendinizi beklettik.
Sevdiğimiz kişiler içinden,

seçtik sen sevgiliyi
50.seçkin kişiler arasından,
seçtik seni boğumu.
Akşamdaki aya benzer,
ay mübarek yüzleri.
Ertesi çıkan güneşe benzer,
55.ateşli ateşli gözleri.
Mekke'nin mihrabı gibi,
iki kara kaşları,
gözümüze gözüdür,
ateşli ateşli sözleri.
60.Aramız o kadar uzak,
esen mi o acaba.
Ev içinde huş koku,
hanım kızcağın huyları.
Bir birinden güzel,
65.yapmakta olan işleri.
Gözümüze gözüdür,
karamuk gibi gözleri.
Dolun ay gibi ışıldayan,
hanım kızımız değil mi?
70.Çevresinde oturan,
hepiniz değil mi?
Misafirleri ağırlayan,
dünürümüz değil mi?
Tepemize dikilen,
75.sayın ağabeyimiz değil mi?
Düğüm düğümlenmiş gibi,
düğümlenip açılmış gibi.
İki iyi birleşmiş,
bağda gül açılmış gibi.
80.bu hanımın bahtını görün,

...‘lerdeki kumaşlara bakın,
beyit okuyum dersem,
el ayağımın titrediğine bak.

Yüksek dağa ağ attık,
85.şahin düştü ağımıza.
Yıllardır bekliyorduk,
şimdi düştü elimize.
Şahin ile tarla kuşunu,
Soktuk şimdi bağçemize,
90.süsen çiçeği ile cühua çiçeğini
taktık kulağımıza.
Buzurga’dan şahin aldık,
göğsü gök renkli.
Bu dünyada varmışım,
95.hanım kızım gibisi.
Bu dünyada olsaydı,
hanım kızım gibisi,
sağ elimize kondursak,
Aladoğanı kondurmuş gibi.
100.Aladoğan yavrusu alim,
şahin yavrusu zalim.
Çok zamandır diledik,
Şimdi verdi Allahım.

Söğüt ağacı arasından seçtik,
105.dalı çökeni.
Bahçe arasından seçip aldık,
Sarı *zepeyi*
Sarı *zepe* bir cins çiçek,
üç gün açılır.
110.İki yavrum bir olduğunda,

güller açılır.
Küçücük bahçe içinde,
yeni çıkan nar çiçeği.
Şu kadar bilgili çocuğumun,
115.her boyda gülü var.
Ağzında ayet okur,
koynunda kitabı var.
Kaşlarını kesmiş kalem gibi,
ay yüzünde ışığı var.
120.Dudağı derler, dudağı derler,
dudağını goncadan derler.
Dişlerini inciden derler,
kapıdan içeriye giren,
benim hafız oğlumu
125.yeni bağı çiçeği derler.
Sinçigitten Sinçigire,
cihanın ruşeni derler.
Bu iki yavrumu,
cennetin gülü derler.

130.Yüksek yüksek ağaçlar,
eğilmiş olsa.
Kırmızı yeşil yaprağı,
dökülmüş olsa.
Bir iyiye bir kötüyü,
135.adamaz olsa.
İki iyi beraber olsa,
ayrılmaz olsa,
evlat edin gül gibi,
boyu uzun söğüt ağacı gibi.
140.Baktığınız zaman ay gibi,
hizmet eder erkek gibi.

Ulu nehir ortasında,
altın üzengi.
Sefer verip, sefer gelen,
145.gümüş üzengi.
Kağıt ile kazan yaptım,
mürekkeple söz.
Altın ile yüzük ettim,
yakut ile göz.
150.Yakutlu göz önünde,
guguklar öter,
hanım kızım oturuyor,
bahçedeki avluda,
yüksek dağdan su düşer,
155.taştan taşa şırıldayıp.
Hanım kızım oturur,
dolun ay gibi ışıldayıp,
dolun aya nazar değmesin diye,
yaptık muska,
160.sudan çıkmış yakut taşı gibi,
gözleri tutku.

Metin :III
Söyleyen :Heliçihan
Derlenen Yer :Kumul şehri, Palvantur köyü, Cigde Bulak Mahallesi
Konu :Düğünde Söylenen Atışma

1.Sihirli sandık yaptırdım,
kadife kumaşından.
Kimhap ile açtırdım,
küçücük hanım kızımı,

5.allaha emanet ettim.
Dünürüme de emanet ettim.

Yukarıdan gelir,
bir muskal ruj,
bu dünyada varmıdır,

10.hanım kızım gibi renkli.

Ak elma güzel,
şeftalı renkli,
bu düğünleri yaptık,
güzel ve zamanında.

15.İli'de yapılmış bıçağın,
sapları tane tane,
çocuğumun adı Hane
iyi çocuktur benim yavrum,
kara kaşlı ve uslu.

20.halk arasında itibarlıyım,
kızlar arasında da öyle.
Benim kızım nikaha girdi,
Melike sevgilim,
birbirini sevmeye nasip eyleyin allahım

Çınar tabağı aldık,
altın gümüşü koyduk,
güzel bir şahini,
kendimize aldık.

30.Yeni bağın elması,
gülsuruk gibi batar.
Hanım kızım eve gelse,
evde çiçekler açar.
Gündüzleri güneş doğar,
35.geceleyin ay doğar,

öyle iyi iki inciye,
bundan sonra kim doğar.
Kızıl gülü biz ektik,
kulağınıza takınız.
40.Hanım kızımıza,
iyi değer veriniz.

Kızımı doğduğumda,
altıncı ayda ramazandı.
Düğününü yaptığımızda,
45. keşke babası olsaydı.

Hanım kızımız büyüdü,
büyüdü olgunlaştı.
İlk baharda olacak düğün,
son bahara sarktı.
50.Allahdan diledi,
muradına erdi.

Çift ırmakta su aktı,
birinde duru, diğesinde bulanık,
iyi dünür oluruz,
55.özü düzgün, sözü çirkin.

Dar ırmağı atladık,
geniş ırmağı katladık,
o kadar kızın içinden,
hanım kızını beğendik.
60.Sarı zeper kat açılır,
daima açılır,
iki yavrumuz evlendiğinde,
bahtı açılır.

Suçiçeği, suçiçeği,
65.suyun çiçeği,
gecede açılıp,gündüzde tozar.
ceviz çiçeği.
Başkaların çocuğu fazlayken,
nar çiçeği,
70.çocuğumuz bir tanecik,
yürek çiçeği.

Karlı dağdan sular düştü,
bağlar arasından,
şimdi yeni düğün oldu,
75. bostanlar ara.
O kadar uzak değil,
bostanlık içi.
Bundan sonra iyi geçinsin,
karı koca ikisi.
80.Bahçedeki gülü kopardık,
ara sıra,
iki genç evlendiler,
birbirini isteyerek.
Gülün adı gülgonca,
85.düğüm olarak açıl gonca,
iki genç evlenerek,
muradına ermişler.
Çiçek ektik güzünde,
açıldı güz sonunda,
90.dünürler düğün yapmış,
ilk bahar gününde.
Gelinimiz çalışkan olsa,
sabah erken kalksa.
Oğlumuz merd olsa,

95.sözünde dursa.
Dünürler iyi geçinse,
birbirine hürmet etse.
Bu dünyada sonsuza dek,
dostluk kursa.

100.Su gibi akıp geçti,
bulut mahim.
Arasına geldi,
dolun ayım.
Bir bahçeye çiçek ektik,
105.selim pahim.

Duamız icazet olmuş,
şimdi verdi allahım.
Sevgili oğlum mollaım,
sevgili kızım altınım.

110.On beş yaşta kız alıp,
gönlüm rahatladı allahım.
Gökte beyaz bulut gözüktü,
dağlar içinden yağmur suyu geldi,
bağlardan bülbülüm geldi,

115.çimenler içinden aladoğanım geldi.
Yazın oldu kolay geldi,
güzün oldu çabuk oldu.
Bir iyiye bir kötüyü buyurmaz oldu,
iki iyi birleşip ayrılmaz oldu.

120.Alakuşum geldi,
gökten.
Anası yok iki yetim,
birbirini severek,
ay ile güneş gibi

125.ışığı saçı,
iki gönül bir olup,
nikah kıydılar.
Nikah özgürce olur,
kendi isteęiyle,
130.ikili dünyada nikahlı oldu,
helal çiftiyle.
Rızasıyla yapılan nikahın,
ömrü uzun.
Kişiler de söze gelir,
135.onları övmeye.
Mecburiyetten yapılan nikah,
horlanır.
İki dünür evlerinde,
zar ağlaşırlar.
140.iki yetim evlenip,
muradına erdi.
Ata anasının yokluğunda,
unutuldu.
Atası yok, anası yok,
145.kaldı yavrusu.
İyi eęitip büyüttü,
çaresiz ablası.
İyi anlasın onu,
kayın annesi.
150. Buęday yeşerdi,
arpa hani?
Kızı büyüten,
dedeler ve nineler hani?

Kapı önünde çınar,
155.dalları nar.

Bahçeye gelen bülbüller,
dalına konar.

Bahçeye gelen bülbüller,
öter durur.

160.Oğlunuz indek alıp,
ele alır.

Bağ bağa bağlansa,
elmalar güzel gözükür.
Yere düşen gölgesinden,
165.arasıra güneş gözükür.

Şartlar oluştuğunda evlilik cüzdanı,
verildi.

Oğlunuz bekardı,
şükürler olsun evlendi.

170.bütün dağlardan toplanıp,
düğünümüz güzel oldu.
Teşekkür edeyim kardeşlerim,
aşkı gönlümde yankılandırarak.
Binlerce selam söyleyim,
175.dilimde öttürüp.

Nurup oldu nuruphar,
güller açıldı lâlezar.
Dallarında bülbüller,
öter durur feryatla.

180.Gökteki ay batır,
mirzan gülüm tan atar.
Şu günlerde kızcağım,

kişiler arasında durur.

Bağdaş gölü içinde,
185.türlü güller varmış.
O kadar gülün içinde,
kızım gibisi yokmuş.

Kızımızı size verdik,
çınar yapıp koruyun.
190.Çalışarak ekmek kazanıp,
özgürce oynayın.

Oynaya oynaya gül olsun,
aklı zihni su olsun.
Karanlık gecede doğan,
195.dolun ay gibi nurlu olsun.
Herkes bün olsun,
sabah erken kalkar olsun.
Sabaha kadar çalışır olsun,
dokuz oğlan, bir kızı olsun.

Metin :IV

Söyleyen :Rayilhan Gocamniyaz, Büvihan Rozi

Derleme Yeri :Kumul şehri, Palvantur köyü, Huanggung Mahallesi

Konu :Düğünde söylenen atışma

1.Söylersen size,
halim şudur.
Yediğimiz dert oldu,
içtiğimiz gam.

5.Şu çocuğumu evimize,
getirinceye kadar,
hepimize dert oldu.

Halı serdik köşe başına,
misafir geldi eve.

10.Gönlümüzdeki hanım kızımız,
şimdi geldi eve.

Sevgili oğlum ılımlı,
hanım kızım altınım.

Isteğimiz oldu icazet,

15.şimdi verdi allahım.

Dağdan düştü dağ balık,
suda oynar su balık.

Nereden çıktı bu layık,
hayran kalsın halk.

20.At'a bindik kamçalı,
çuval aldım çamçılı.

Layığında beyit söyleyemedim,
bu bendeki eksiklik.

Gülşen angride,

25.düğünler kazandı.

Turdahun ağabey,
çak çaklar içinden,
çağırarak oynattı.

Dünür ağabey,

30.şu ağabeyimin şehrinde,
türlü çiçekler varmış.

Gül ve çiçekler içinde,
hanım kızım gibisi yokmuş.

Hanım kızımı sizlere verdik,

35.çınar yapıp bekleyin.

Helal kazanıp,

özgür oynayın.

Oynaya oynaya gül olsun,

aklı ve zihni su olsun,

40.karanlık gecede doğan,

dolun ay gibi nur olsun.

Hamuru açtık tahtada,

ip eğirdik pamukta.

Çok büyük düğün oldu,

45.Dost ve düşman önünde.

Ürümçi'nin caddesi,

Her tarafta goncası.

Eve gelen hanım kız,

kızıl gülün goncası.

50.Halı sardık köşeye,

misafir geldi eve.

Gönüldeki hanım kız,

benziyor kızıl güle.

Haziran ayında oruçtu,

55.ne kadar güzel düğün oldu.

Sevgili ata anamız,

bugünkü düğünde olsaydı.

Soğan ile ettin kıyma yaptım,

çok güzel oldu.

60.Söylediğim beyitler güzel olmazsa da,

insanlar ağzıma baktı.

Uzun uzun organları,
kese kese kısalttık.
Beyit bilen kişileri,
65.beyit ile susturduk.

Bağımızda şeftalı,
yüreklere dert fazla.
Anlattığımız beyitleri,
tekrar anlatsak çirkin olur.

70. Ben de beyit bilirim,
anlatmaya utanırım.
Anlattığın beyitlerden,
hemen usanırım.

Metin :V
Söyleyen :Sopa Rahim
Derleme Yeri :Kumul şehri, Tömürni köyü
Konu :Düğünde Söylenen Koşma ve Hikâye

1.Açmayan kabak,
kırılmayan ceviz.
Hanım kızım eve geldi,
dolun ay gibi beyaz.
5.Sabah erken kalkar olsun,
pencereyi açsın,
dokuz oğlan, bir kızı olsun.
.....
Ağılda koyunları olsun,
10.ağılda sığırları olsun.
Eline kül alsa gümüş olsun,

ot alırsa altın olsun,
On beş günlü dolun ay gibi
parlak olsun.

15.Önünden ay çıksın,
arkasından güneş çıksın.

Ucu uzasın,
dibi genişlesin,
kuyuya taş atmış gibi olsun,

20. çam ağacı tutkalı gibi olsun,
sevgisi nehir gibi aksın,
nasibini büyük kılsın.

Bahtı büyük olsun,
allah yolunu açık etsin.

Hikâye

25. Bir padişah'ın bir tane oğlu varmış. O akılsızmış. Padişah düşünmüş: “şimdi akıllı bir kadınla evlendirsem, benden sonra kadın'ın padişahlık yapar”, diye oğluna söylemiş. Oğluna yine: “şimdi on yaşında oğlak, yirmi yaşına girmiş kurt, otuz yaşına gelmiş tilke, otuz yaşına girmiş tilki, kırk yaşında bir arslan bul gel, 30. Elli yaşında tokta, altmış yaşında lokta bul gel” demiş. Oğlu şehir şehir dolaşıp kişilere: “on yaşında oğlak, yirmi yaşına girmiş kurt, otuz yaşına gelmiş tilke, otuz yaşına girmiş tilki, kırk yaşında bir arslan 30. Elli yaşında tokta, altmış yaşında lokta alacağım” diye sormuş. İnsanlar şaşkın bir şekilde: “keçi yavrusu on yaşına geldiğinde yaşlanır, o oğlak olur mu? Yirmi 35 yaşında kurtu kim görmüş, tilkinin otuz yaşına geldiğini, arslanın kırk yaşına geldiğini ve elli yaşında toқта altmış yaşında loktaydı kim görmüş? hiçkimse görmemiştir” demişler. Bir sokakta bir kıza rastlamış, akılsız oğlan kıza: “babam on yaşında oğlak, yirmi yaşına girmiş kurt, otuz yaşına gelmiş tilke, kırk yaşında bir arslan bul gel, elli yaşında tokta, altmış 40. yaşında lokta bul gel dedi” demiş. Kız oğlana: “on yaşında oğlak dediğin insan yavrusu, on yaşında oğlak çocuk gibi zıplayarak

oynar, yirmi yaşında kurt dediği de insan evladı, yirmi yaşında insan oğlu kurt gibi olur. Otuz yaşında tilki dediği de insan oğlu otuz yaşına geldiğinde akılgunlaşır. Tilki gibi herşeyi bilir. Kırk yaşında arslan 45 dediği de insan oğlu, insan oğlu kırk yaşında arslan gibi olur. Elli yaşında tokta dediği de insan yavrusu, insan yavrusu elli yaşında durur. Altmış yaşında lokta dediği de insan oğlu altmış yaşında lokta gibi dökülür” dediğidir. Yiğit babasının yanına gelmiş. Babası bulup geldin mi? Diye sormuş. Oğlu “bir kıza sormuştum, 50. hepsini bana söyledi demiş. Padişah “o akıllı kızmış” diye oğlunu o kızla evlendirmiş. O kız oğlanı yetiştirip akıllandırıp babasının yerine padişah olmasını sağlamış.